

Conseil de l'Égalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR. 55 VAN 13 SEPTEMBER 2002 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN
VOOR MANNEN EN VROUWEN BETREFFENDE VROUWEN
IN DE BELGISCHE DIPLOMATIE**

Advies nr. 55 van 13 september 2002 van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen betreffende vrouwen in de Belgische diplomatie.

Inleiding

Eind vorig jaar heeft de Vaste Commissie Arbeid besloten een advies uit te brengen over de situatie van de vrouwen in de Belgische diplomatie. Dit advies ligt in het verlengde van de belangstelling die de minister van Buitenlandse zaken L. Michel liet blijken tijdens de diplomatieke dagen van augustus 2000. Na het verschijnen van een aantal persberichten als zou de Belgische diplomatie een mannenbastion zijn -"slechts 11% van de diplomaten zijn vrouwen, slechts 7% vrouwelijke posthoofden en geen vrouwen op de grote posten"¹- waarmee het in vergelijking met andere EU-lidstaten zeer pover scoort, leek voor de Commissie het ogenblik aangeboden om eens stil te staan bij dit probleem.

Mevrouw Eggermont, diplomate en momenteel werkzaam op het departement Buitenlandse zaken, werd uitgenodigd om haar ervaringen uit haar diplomatieke loopbaan te bespreken. Daarna hebben op vraag van de voorzitter van de Vaste Commissie Arbeid een aantal vertegenwoordigers van de Commissie een onderhoud gehad met de heer De Bock, secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse zaken en met mevrouw Noppen, bijzondere commissaris binnen hetzelfde ministerie. Tijdens deze bijeenkomst werden een aantal verklaringen gezocht voor de geringe aanwezigheid van vrouwen in de Belgische diplomatie. Hier bleek duidelijk dat zowel binnen Buitenlandse zaken als binnen de Commissie de overtuiging leeft dat er iets aan de ondervertegenwoordiging van de vrouwen moet gedaan worden en dat in de toekomst een samenwerking van de Commissie met de Cel gelijke kansen van het departement Buitenlandse zaken op poten moet worden gezet.

In dit verslag geven we een overzicht van de actuele toestand van de aanwezigheid van vrouwen in de Belgische diplomatie en worden een aantal verklaringen voor dit onevenwicht gegeven. We besluiten met het formuleren van een aantal aanbevelingen en vragen de minister verantwoordelijk voor het gelijkekansenbeleid, mevrouw Onkelinx, een onderzoek in te stellen naar onder meer de oorzaken van de gebrekkige aantrekkingskracht van het beroep, het probleem van de instroom, de arbeidsomstandigheden van de diplomaten en de mogelijke implementatie van een aantal goede praktijken uit het buitenland in de Belgische situatie.

De Vaste Commissie Arbeid is van oordeel dat het nodig is deze problematiek op de voet te volgen want de vrees bestaat, ook binnen het departement Buitenlandse zaken, dat de rekrutering van zowel vrouwelijke als mannelijke diplomaten in de toekomst een probleem zou kunnen worden.

1. Probleemstelling²

1.1. Toegang tot het beroep

1.1.1. Vaststelling

Elke diplomatieke loopbaan start bij het diplomatiek examen. Het aantal kandidaten dat zich daarvoor heeft ingeschreven vindt u in onderstaande tabel 1. Sinds 1982 werden zestien wervingsexamens gehouden. Hieruit blijkt dat vrouwen reeds bij de inschrijvingen voor deze examens een achterstand oplopen.

¹ De Standaard, "Geen kaste meer, wel nog mannenwereld", vrijdag 27 juli 2001.

² Deze tekst werd enerzijds opgemaakt op basis van een gesprek met J. De Bock, Secretaris-generaal van het Federaal Ministerie van Buitenlandse zaken en anderzijds aan de hand van een eindverhandeling 'De Belgische buitenlandse dienst: vrouwen in het diplomatiek korps sinds 1945', KU Leuven, Kirsten Aernouts, academiejaar 2000-2001.

Tabel 1. Inschrijvingen voor het diplomatiek examen 1982-2001 en percentage inschrijvingen van de vrouwelijke kandidaten

<i>Jaar</i>	<i>Mannen</i>			<i>Vrouwen</i>			<i>Totaal</i>		
	<i>Franst. m</i>	<i>Nederl. m</i>	<i>Totaal m.</i>	<i>Franst. v</i>	<i>Nederl. v</i>	<i>Totaal v. en %</i>	<i>Franst. T</i>	<i>Nederl. T.</i>	<i>Totaal</i>
1982	115	127	242	50	33	83 25,5%	165	160	325
1983	137	191	328	59	62	121 26,9%	196	253	449
1984	139	152	291	61	66	127 30,4%	200	218	418
1985	133	193	326	49	89	138 29,7%	182	282	464
1986	137	196	333	63	76	139 29,4%	200	272	472
1987	120	148	268	59	52	111 29,3%	179	200	379
1988	82	142	224	43	66	109 32,7%	125	208	333
1989	75	115	190	41	57	98 34,0%	116	172	288
1990	87	139	226	40	54	94 29,4%	127	193	320
1991	85	221	306	63	98	161 34,5%	148	319	467
1995	345	488	833	289	203	492 37,1%	634	691	1325
1996	303	375	678	166	198	364 34,9%	469	573	1042
1997	225	302	527	107	117	224 29,8%	332	419	751
1998	162	230	392	103	98	201 33,9%	265	328	593
1999	125	152	277	68	61	129 31,8%	193	213	406
2001	388	336	724	191	148	339 31,9%	579	484	1063

Tabel 2. Geslaagden voor het diplomatiek examen 1982-1999 en het percentage geslaagde vrouwen

Jaar	Mannen			Vrouwen			Totaal		
	Franst. m	Nederl. m	Totaal m.	Franst. v	Nederl. v	Totaal v. en %	Franst. T	Nederl. T.	Totaal
1982	3	8	11	1	0	1 8,3%	4	8	12
1983	9	5	14	3	1	4 22,2%	12	6	18
1984	9	7	16	3	1	4 20,0%	12	8	20
1985	8	11	19	6	4	10 34,5%	14	15	29
1986	10	13	23	3	2	5 17,9%	13	15	28
1987	6	9	15	1	0	1 6,25%	7	9	16
1988	8	8	16	2	1	3 15,8%	10	9	19
1989	7	11	18	1	1	2 10,0%	8	12	20
1990	8	9	17	0	0	0 0,0%	8	9	17
1991	8	14	22	4	3	7 24,1%	12	17	29
1995	5	10	15	1	7	8 34,8%	6	17	23
1996	10	20	30	1	3	4 11,8%	11	23	34
1997	5	11	16	1	0	1 5,9%	6	11	17
1998	8	6	14	1	0	1 6,7%	9	6	15
1999	8	8	16	3	2	5 23,8%	11	10	21

In tabel 1 worden de percentages opgenomen van de ingeschreven vrouwen op het totaal van de inschrijvingen. Over het algemeen schommelt dit percentage tussen 25 en 30%. Naarmate de examens verder verlopen, wordt de achterstand van de vrouwen enkel groter, zodat we onder de geslaagde kandidaten (tabel 2), procentueel gezien, nog veel minder vrouwen tellen. Het totale percentage geslaagde vrouwen is erg aan schommelingen onderhevig, maar ligt bedroevend veel lager dan bij de inschrijvingen. Mogelijke verklaringen: ofwel bedenken de vrouwen zich alsnog na de inschrijvingen en blijven ze tijdens de examens afwezig, ofwel slagen ze daadwerkelijk niet. Uiteraard is het aantal geslaagden geen sluitende indicator: niet iedereen mag toetreden, dat is afhankelijk van de rangschikking en het aantal vacante plaatsen op de twee taalrollen.

Vroeger kon men slechts deelnemen aan een vergelijkend examen voor diplomaat of kanselier voor het ministerie van Buitenlandse zaken indien men tussen 22 en 40 jaar was. Sinds enkele jaren werd deze leeftijdsvoorwaarde opgeheven. Momenteel kan men tot de leeftijd van 55 jaar deelnemen aan dergelijke vergelijkende examens.

1.1.2. Oorzaken van de beperkte indiensttreding

a) Aantrekkingskracht van het beroep

Een belangrijke oorzaak van de geringe aanwezigheid van vrouwen binnen de Belgische diplomatie zou te wijten kunnen zijn aan de geringe aantrekkingskracht die rond het beroep en de carrière van diplomaat hangt. We kunnen ons afvragen in hoeverre kandidaat-diplomaten tijdens hun opleiding

worden geïnformeerd over de diplomatieke loopbaan, de arbeidsomstandigheden, de doorgroeimogelijkheden, de moeilijkheden die kunnen optreden, de kansen die zich kunnen aandienen. Hoe wordt het beroep voorgesteld tijdens de infosessies die zowel in het middelbaar, het hoger als het universitair onderwijs worden georganiseerd door het bevoegde ministerie? Ook de vacatures die worden uitgeschreven om kandidaten te rekruteren blijken weinig ‘enthousiasme’ uit te stralen. In hoeverre is het genderspect een onderwerp binnen de opleiding of informatiesessies. Er bestaat hieromtrent weinig informatie zodat een onderzoek naar de aantrekkingskracht die de diplomatieke wereld in België uitstraalt nuttige informatie kan opleveren omtrent de oorzaken van het niet toetreden van vrouwen tot de diplomatie.

b) Oorzaken van familiale aard

Een andere oorzaak waardoor zo weinig vrouwen tot de diplomatieke dienst toetreden, ligt in het feit dat de carrière zeer sterk ingrijpt in het privé-leven van de diplomaten en daardoor wordt de combinatie ervan met het familiale leven zeer moeilijk. Uiteraard speelt het rotatiesysteem over de verschillende posten daarbij een belangrijke rol dat in de eerste plaats zijn weerslag heeft op de partner van de diplomate. Ook mannelijke diplomaten worden geconfronteerd met het feit dat vrouwen met een hoog opleidingsniveau zich niet altijd willen wegrijfen in functie van hun man en het gezin. Toch zal de vrouw, als gevolg van het heersend rollenpatroon, ook nu nog sneller haar beroepsambities opgeven dan haar man en haar leven in dienst stellen van haar gezin. Dit alles verklaart het grote aandeel van de vrijgezellen bij de vrouwelijke ambtenaren van de diplomatieke carrière. Een aandeel dat zelfs nog groter werd, wanneer de burgerlijke stand in de periode van de indiensttreding in beschouwing werd genomen.

Tabel 3. Burgerlijke Stand van de Vrouwelijke Diplomaten (mei 2001)

	<i>N</i>	<i>%</i>
Alleenstaand	19	42,2%
Gehuwd	21	46,7%
Vóór toetreding	4	8,9%
Na toetreding	17	37,8%
Gescheiden	5	11,1%
Weduwe	-	-
TOTAAL	45	100%

Daarnaast brengt ook de zorg voor de kinderen en hun opvoeding een reeks moeilijkheden met zich mee. Het hoeft immers geen betoog dat het nomadenbestaan van een diplomaat ook zeer veeleisend is voor de kinderen. Over het algemeen zijn het de vrouwen die meer begaan zijn met de zorg voor de kinderen en laten het belang van het gezin in vele gevallen primeren boven hun eigen ambities.

c) Gebrek aan informatie

Een vaak gehoorde verklaring voor de summiere aanwezigheid van de vrouwen is het gebrek aan informatie in de buitenwereld over de diplomatieke carrière. Een glamourwereld, een gesloten kaste,.. zijn enkele van de levende vooroordelen.

d) Traditionele rolpatronen

Het feit dat de carrière van de vrouw nog steeds ondergeschikt is aan die van haar man bewijst dat die traditionele rolpatronen nog steeds leven. Bovendien wordt de Belgische diplomatie nog vaak beschouwd als een typische mannenwereld –wat ze strikt genomen nog is – waardoor er zeer weinig aantrekkingskracht van uitgaat naar de vrouwen toe. “Als een departement zo overwegend mannelijk is, dan is het onvermijdelijk niet echt vrouwvriendelijk”, aldus Renilde Loeckx (promotie 1975), gevolmachtigd minister, hoofd van de dienst West-Europa.³

³ Uit: De Standaard van vrijdag 27 juli 2001, ‘Geen kaste meer, wel nog mannenwereld’, Mia Doornaert.

1.2. Vrouwen in de Belgische diplomatieke dienst

1.2.1. Vaststelling

De Belgische Diplomatieke Dienst behelst alle ambtenaren van de Carrière Buitenlandse Dienst. Eind 2000 telde men op een totaal van 365 diplomaten in vast verband en 35 stagiairs 48 vrouwen, wat betekent dat slechts 12% van de Belgische diplomaten vrouwen zijn.

Tabel 4. Huidig aantal vrouwen in de Belgische Diplomatie (mei 2001)

<i>Klasse</i>	<i>Mannen</i>	<i>Vrouwen</i>	<i>Totaal</i>	<i>% Vrouwen</i>
Eerste	14	1	15	7 %
Tweede	112	7	119	6 %
Derde	76	16	92	17 %
Vierde	73	11	84	13 %
Vijfde	13	5	18	28 %
Zesde	33	4	37	11 %
Stagiair	31	4	35	11 %
Totaal	352	48	400	12 %

Opmerking omtrent de 'Klassen'

Wanneer een stagiair slaagt in een examen voor vaste benoeming, wordt hij toegelaten tot de vaste dienst. Zijn diplomatieke loopbaan start dan in de vierde administratieve klasse. De vroegere administratieve klassen vijf en zes zijn opgegaan in de vierde klasse (K.B. van 4 februari 1999), maar binnen deze klasse geldt nog steeds een gelijkaardige onderverdeling. Men start daarin als attaché (vroegere klasse 6) en kan achteréénvolgens – telkens na tenminste drie jaar graadanciënniteit – tot secretaris (vroegere klasse 5) en eerste secretaris (vroegere klasse 4) benoemd worden. Nadien zijn er nog drie bevorderingsgraden, waarbij men ook telkens in een hogere klasse terechtkomt, met name ambassaderaad, ministerraad tweede klasse en gevolmachtigd minister. Met deze administratieve (of statutaire) indeling stemt een functionele en titulaire indeling overeen.

Hoewel het aantal vrouwen in geen enkele administratieve klasse hoog ligt, dient toch nog een onderscheid gemaakt te worden tussen de lagere en de hogere klassen. Zo is het tekort in de eerste twee klassen nog veel schrijnender dan in de overige.

De eerste vrouwen (zes in totaal) zijn tot de diplomatieke dienst toegetreden in 1946 en 1947. Samen met de zevende die in 1950 toetrad waren dit lange tijd de enige pioniers. Slechts vanaf midden jaren zestig steeg het aantal met mondjesmaat, maar eigenlijk is de echte doorbraak er pas na 1980 gekomen.

Opmerkelijk zijn de jaren 1987 en 1988 waarin de vrouwen telkens over een relatief groot aandeel van de stagiairs beschikten: 11 van de 47 in 1987 en 12 van de 59 in 1988. Dit is de lichte uitkomst uit de diplomatieke examens van 1985, 1986 en 1987 waarvoor een opmerkelijk aantal vrouwen slaagde.

Pas in 1981 werd de eerste vrouw tot de eerste administratieve klasse benoemd. Zij is daar in dienst gebleven tot aan haar pensioen in 1988 en daarna heeft het opnieuw

Tabel 5. Aantal en percentage vrouwen in de carrière Buitenlandse Dienst 1967-2000

	1 ^e Klasse			2 ^e Klasse			3 ^e Klasse			4 ^e Klasse			5 ^e Klasse			6 ^e Klasse			Stagiairs			Totaal		
	M	V	%	M	V	%	M	V	%	M	V	%	M	V	%	M	V	%	M	V	%	M	V	%
1967	7	-	-	11	2	1%	13	3	2%	40	2	4%	31	-	-	23	2	8	11	-	-	36	9	2
				8			5															5		
1970	11	-	-	11	1	1%	12	2	2%	49	2	4%	22	2	8	21	-	-	21	1	5	36	8	2
				5			2															1		
1975	12	-	-	12	1	1%	12	4	3%	27	-	-	25	1	4	44	-	-	28	2	6	38	8	2
				6			4															6		
1980	14	-	-	10	1	1%	13	4	3%	28	1	3%	42	1	2	49	4	8	18	5	22	37	16	4
				9			3															5		
1985	17	1	5%	12	2	2%	10	2	2%	51	2	4%	43	3	7	34	8	19	17	4	19	38	22	5
				2			2															6		
1990	18	-	-	10	2	2%	93	5	5%	44	7	14	21	4	16	44	15	25	45	5	10	37	38	9
				6							%											1		
1995	15	-	-	95	6	6%	98	8	8%	23	12	34	39	6	13	55	6	10	15	4	21	34	42	11
											%											0		
2000	13	2	13	11	7	6%	69	9	12	76	18	19	26	4	13	18	4	18	41	1	2	35	45	11
			%	0				%			%											3		

1.2.2. Genoten vooropleiding van de vrouwelijke diplomaten

Naar aard of niveau van de diploma's worden vijf categorieën onderscheiden, nl. universitair diploma, master diploma, diploma hogeschool, taaldiploma en tot slot al de overige diploma's. Alle (45) vrouwelijke diplomaten hebben minstens één universitair diploma behaald (één van de voorwaarden tot toetreding tot de diplomatieke dienst). 62,2% van de vrouwelijke diplomaten heeft één universitair diploma behaald, 31,1% behaalde twee universitaire diploma's 4,4% drie en 2,2% haalde 4 diploma's aan de universiteit. Master diploma's (hier aanzien als specialistenopleidingen) en studies aan de hogeschool zijn aanzienlijk minder populair. Taalcursussen doen het iets beter, vooral als bijkomend diploma. Zeker Duits en Engels zijn daarbij gegeerd, maar ook voor Grieks, Russisch en Chinees werd gekozen.

De gevolgde universitaire richtingen zijn:

- 15 vrouwelijke diplomaten behaalden het diploma *licentiaat in de rechten* en 5 slaagden voor een specialisatie (internationaal en Europees recht);
- 11 vrouwelijke diplomaten behaalden het diploma *licentiaat in de politieke en sociale wetenschappen* en 11 slaagden voor een specialisatie;
- 5 vrouwelijke diplomaten behaalden het diploma *licentiaat in de geschiedenis*;
- 12 vrouwelijke diplomaten behaalden het diploma *licentiaat in de letteren en wijsbegeerte* (filosofie, klassieke filologie, germaanse filologie,...);
- 7 vrouwen behaalden het diploma van licentiaat in een overige richting.

Rechten en politieke en sociale wetenschappen worden het meest gekozen door de 45 vrouwelijke diplomaten. Samen met de universitaire specialisatieopleidingen staan zij in voor 42 van de 66 universitaire diploma's.

Hiermee sluiten de vrouwelijke diplomaten vrij goed aan bij de Belgische Diplomatieke Dienst in zijn geheel. Daar kennen enkel ook de economische opleidingen een behoorlijke vertegenwoordiging, terwijl dit bij vrouwen nauwelijks het geval is.

1.2.3. Vrouwelijke diplomaten in de EU-lidstaten

Het totaal aantal diplomaten in **Finland** bedraagt 589 (bron: e-mail van 12 april 2001) waarvan 60% mannelijk is. Dit betekent dus dat 40% (ofwel 236) van de Finse diplomaten vrouwen zijn. Het percentage vrouwen in leidende functies bedraagt 20%.

Op de 124 **Deense** ambassades en consulaten zijn 640 diplomaten tewerkgesteld, waarvan 201 vrouwen (31%). Van deze 201 vrouwelijke diplomaten zou 50% ooit de mogelijkheid hebben een topfunctie (ambassadeur of consul-generaal) uit te oefenen (bron: e-mail van 24 april 2001).

In de **Zweedse** Buitenlandse Dienst waren in 2000 van de 1548 personeelsleden 891 vrouwen (58%). De vrouwen worden vooral teruggevonden in de functies 'clerical officers' en 'administrative officers'. Op het hoogste niveau echter benadert de Zweedse situatie die van de overige Scandinavische landen. Het percentage vrouwen schommelt op dat niveau rond de 20% (bron: e-mail van 25 april 2001).

In **Oostenrijk** is de situatie haast identiek aan de toestand in Zweden (771 vrouwen op 1478 of 47,8%). In een aantal functies ligt het aantal vrouwen zeer hoog, maar op het hoogste niveau is dat percentage toch weer gematigder, nl. 24% (e-mail: 27 april 2001).

De **Ierse** situatie leunt dichter aan bij de Belgische. Ook hier bevinden de vrouwen zich in alle klassen in de minderheid en zijn ze met slechts 9,6% slecht vertegenwoordigd in de hoogste klasse. In de laagste klasse zijn wel meer vrouwen aanwezig dan in België, wat meteen ook het hogere totaalpercentage verklaart (totaal: 78 vrouwen op 326 of 23,9%) (bron: brief van 30 april 2001).

In totaal 1234 diplomatieke ambtenaren waarvan 775 mannen en 459 vrouwen (37,2%), werken verspreid over de 108 ambassades, 2 ambassadekantoren, 16 permanente vertegenwoordigingen en 31 beroepsconsulaten waarover **Nederland** in het buitenland beschikt (bron: Sociaal Jaarverslag, 1999).

Opmerking:

- In de **Scandinavische** landen ziet men de job van diplomaat veel minder als een permanente carrière. De **Britten** wisselen een job in de privésector af met een job in de openbare sector. In **België** ligt het accent veeleer op buitenlandse en lange carrières.
- In **Groot-Brittanië** ligt de instapleeftijd van vrouwen op 22 jaar. In **België** bedraagt momenteel de gemiddelde leeftijd waarop vrouwelijke diplomaten toetreden op 28,6 jaar.⁴

1.2.4. Problemen van vrouwelijke diplomaten tijdens de carrière

a) problemen van familiale aard

- Vooral op posten in het buitenland blijkt dat de scheiding tussen werk en privé aanzienlijk kleiner is dan in een doorsnee job. De diplomaat blijft steeds van dienst, ook wanneer hij de Belgische vestiging heeft verlaten. Zo behoort het organiseren van recepties en het ontvangen van bezoek tot de taken van de diplomaat, waarin trouwens een belangrijke rol is weggelegd voor de echtgeno(o)t(e).
- Het rollenpatroon. De meeste mannelijke diplomaten hebben een vrouw of partner die haar baan of loopbaan heeft laten staan om haar man te volgen. Heel weinig vrouwen hebben een man/partner die alles achterlaat om zijn vrouw te volgen.
- Vrijgezellen moeten vooral afrekenen met de eenzaamheid die in sommige posten sterk kan toeslaan.

b) problemen binnen de diplomatieke dienst en in het buitenland

Volgende klachten werden opgetekend aan de hand van een aantal **getuigenissen**.

- Bij sommige diplomaten leeft de opvatting dat vrouwen minder geschikt zijn voor dit beroep.
- Standplaatsten voor sleutelposten gaan zelden naar een vrouw omdat mannen eerder gebruik maken van hun netwerken en informele contacten terwijl vrouwen veeleer de vooropgestelde procedure volgen.

⁴ Uit thesis (zie voetnoot 2)

- Niet overal ter wereld bekleden de vrouwen eenzelfde sociale positie zodat vrouwen in hogere functies in sommige landen bijna onaanvaardbaar zijn.
- Twee ongehuwde vrouwen misten hun promotie omdat ze geen gezin hadden te onderhouden, dit in tegenstelling tot hun gehuwde mannelijke collega die de daarmee verbonden loonsverhoging beter konden gebruiken. De transparantie in de promotieregeling is zeer beperkt.
- Posthoofd kon geen evaluatierapport over een vrouwelijke medewerkster omtrent de werkzaamheden van een bepaald jaar opstellen omdat zij volgens hem een te lange periode afwezig was geweest. In werkelijkheid ging het hier over een periode van zwangerschapsverlof aangevuld met 5 dagen verlof.
- De vergoeding tijdens het zwangerschapsverlof, is een andere vorm van discriminatie. Een vrouwelijke diplomaat op post, krijgt zoals haar collega's een passieve representatievergoeding die gebruikt wordt om kosten van onderhoud woning, auto, nutsvoorzieningen, enz. te dragen. Daarnaast krijgt zij een actieve representatie, die dient te worden verantwoord op het einde van het jaar zoniet dient dit bedrag te worden terugbetaald. Ook voor de echtgeno(o)t(e) is er een vergoeding die daarin begrepen wordt. Regel bij zwangerschapsverlof voor vrouwelijke diplomaten: 75% van de representatie wordt uitbetaald. Toepassingsbesluiten geven echter een andere realiteit. 75% wordt afgehouden op de actieve en 75 % wordt afgehouden op de passieve vergoeding (in totaal een veel groter bedrag). De actieve vergoeding dient echter op het einde van het kalenderjaar te worden verantwoord. Verantwoording voor reële uitgaven kan niet want betrokkene werkt niet actief tijdens de periode van zwangerschap. In totaal komt dit dus op een loonsvermindering van 50% voor de hele periode neer. Er is nood aan meer transparantie omtrent de actieve en passieve vergoedingen.
- Uitgezonden secretaresses hebben een dood statuut. Zij hebben totaal geen carrièremogelijkheden. Het salaris wordt blijkbaar bepaald à la tête du client. Er is geen éénvormigheid, geen openheid.
- De uitgezondenen op post in een land dat geen overeenkomst heeft met België voor de ziekteverzekering: als men bij de DOSZ is aangesloten krijgen vrouwen een overlevingspensioen als hun echtgenoot, die hen ten laste heeft, overlijdt. Mannen krijgen geen overlevingspensioen als hun echtgenote, die hen ten laste heeft, overlijdt.
- Minister Michel, minister van Buitenlandse zaken, buitenlandse handel en internationale samenwerking spoort vrouwen aan hun vrouwelijke functienaam te gebruiken. Dit is echter niet altijd vanzelfsprekend. Zo is het bijvoorbeeld moeilijk voor een vrouwelijke ambassadeur om zich ambassadrice te noemen aangezien de vrouwen van de (mannelijke) ambassadeurs zo worden aangesproken.

2. Aanbevelingen

Een aantal punten moeten het voorwerp uitmaken van een diepgaand (wetenschappelijk) **onderzoek**. Dit onderzoek zou kunnen uitgevoerd worden door de minister belast met het gelijkemansbeleid tussen mannen en vrouwen, mevrouw Onkelinx, in samenwerking met andere betrokken departementen (bv. buitenlandse zaken,...). De Vaste Commissie Arbeid heeft zich voorgenomen om in de toekomst nauwer te gaan samenwerken met de Cel gelijke kansen van het Federaal Ministerie van Buitenlandse zaken rond dit thema.

a) *de aantrekkingskracht van het beroep*

Het is noodzakelijk dat er onderzoek wordt gevoerd naar de aantrekkingskracht die de carrière van diplomaat uitstraalt en hoe er in welke fase moet worden opgespeeld.

In het onderzoek zou in de eerste plaats moeten worden nagegaan in hoeverre het beeld van de Belgische diplomatie als een typisch mannenbastion is doorgedrongen tot de burger en meer bepaald tot de kandidaat-diplomaten.

Daarnaast is het ook belangrijk te weten hoe het beroep en de carrière van diplomaat wordt voorgesteld binnen de bestaande (universitaire) opleidingen. Welke opleidingen blijken de beste voorbereiding te zijn op een carrière in de diplomatie? Bestaat er nood aan een specifieke opleiding? Wordt er tijdens de opleiding belang gehecht aan het genderspect?

Een ander punt dat moet bekeken worden is welke informatie er wordt verspreid tijdens de bestaande informatiesessies (zie punt b) en door wie. Kandidaten informeren over wat men kan verwachten tijdens de examen- en stageperiode en over wat de carrière juist inhoudt. Het Ministerie organiseert in

dit opzicht informatiesessies zowel in het middelbaar, het hoger en het universitair onderwijs. De aanwezigheid van jonge vrouwen binnen dat informatieteam is noodzakelijk.

Het is ook belangrijk om na te gaan in hoeverre de vacatures die deelnemers oproepen tot het deelnemen aan de examens genderneutraal worden opgesteld. Een eventuele oproep tot kandidaatstelling, specifiek gericht aan vrouwen, kan zeker gebeuren. De opgestelde vacatures mogen de kandidaat-diplomaten niet afschrikken. Er kan bijvoorbeeld vermeld worden dat geslaagden kunnen rekenen op ondersteuning vanuit het bevoegde ministerie. Het is ook nodig meer ruchtbaarheid te geven aan de diplomatieke examens, onder meer via kranten.

Bij de examens moet er dan ook gestreefd worden naar een meer evenwichtige samenstelling (M/V) van de examenjury's. Daarnaast moet er ook op toegezien worden dat de interviews van de mannelijke en vrouwelijke kandidaten op eenzelfde manier verlopen.

b) de instroom

Een ander punt om nader te onderzoeken is het probleem van de instroom van vrouwen. In een interview in de Standaard zegt Jan de Bock, secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse zaken (27 juli 2001): "het probleem is niet dat vrouwen niet door het diplomatiek examen komen, het probleem is dat ze zich niet inschrijven, dat we ze niet zien". Het zou dan ook interessant zijn te achterhalen waarom vrouwen zich niet inschrijven voor de diplomatieke examens.

Daarnaast zou ook de afschaffing van de instapleeftijd voor toetreding een voorwerp van onderzoek kunnen uitmaken. Speelt deze afschaffing in het voordeel van de jonge meisjes of blijkt dit eerder een nadeel te zijn?

c) de familiale sfeer

Hoe kan de familiale sfeer op de buitenlandse posten worden verbeterd, zowel voor diplomaten met partner en/of kinderen als voor vrijgezellen?

- Een belangrijk hulpinstrument voor de aanpassing aan een nieuwe post in het buitenland is het Vademecum van de Posten. Dit vademecum is een verzameling van informatie over het leven in de verschillende landen waar België een diplomatieke post bezet met de bedoeling de aanpassing te vereenvoudigen.
- Aandacht schenken aan het statuut van de partner. Bijvoorbeeld voorzien in maatregelen ten voordele van de partner bij het (her) intreden in het beroepsleven. De gehuwde diplomaat krijgt nu reeds een (kleine) vergoeding voor het werk van de partner.
- Er is nood aan een betere kinderopvang. Vooral dan voor diplomaten in het buitenland. Zij moeten zich voorlopig beredderen.
- Er werd voorgesteld om vrijgezellen een extra vergoeding te geven om iemand aan te stellen die mee kan helpen bij o.a. voorbereiden van recepties, ontvangen van gasten, enz. Taken die door de partner/echtgeno(o)t(e) van de diplomaat worden uitgevoerd. In Scandinavië bestaan er faciliteiten voor alleenstaande diplomaten.

d) goede praktijken uit het buitenland

Er kan onderzoek gevoerd worden naar de organisatie van de diplomatie in andere landen zodat België kan leren uit een aantal goede praktijken uit het buitenland. Zo is het in Groot-Brittanië mogelijk om tijdelijk over te stappen naar een andere job in de openbare of privé-sector zodat een soepelere loopbaan wordt gecreëerd.

e) de arbeidsomstandigheden van de Belgische diplomaten

Aan de hand van een aantal getuigenissen van zowel mannen als vrouwen kan nagegaan worden welke problemen er leven betreffende de arbeidsomstandigheden van Belgische diplomaten. Uit een aantal getuigenissen kunnen we reeds vaststellen dat er nood is aan transparantie wat betreft onder meer de promotiemogelijkheden, de vergoedingen en het statuut.